

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.п.н Жана Атанасова Янкова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика
докторска програма Специална педагогика

Автор: Маргарита Андонова Енчева

Тема: Подкрепа на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователната среда

Научен ръководител: проф. д.п.н Жана Атанасова Янкова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21 773 от 19.04.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Подкрепа на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователната среда**“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: **1. Педагогически науки**, професионално направление **1.2. Педагогика**, докторска програма **Специална педагогика**.

Автор на дисертационния труд е **Маргарита Андонова Енчева** – задочна форма на обучение към катедра „**Педагогика и управление на образованието**“, с научен ръководител **проф. д.п.н. Жана Атанасова Янкова** от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от **Маргарита Андонова Енчева** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;

- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на Педагогически факултет

Докторантът е приложил пет броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Маргарита Енчева е завършила Гимназия с преподаване на западни езици, гр. Пловдив през 1994 г.. През 1999 г. завършва образователно-квалификационна степен бакалавър, специална педагогика, а магистърска степен завършва през 2005 г. специалност логопедия.

Докторантката Маргарита Енчева започва работа като учител през 2001 г. ПУ „Св. Архангел Михаил“, гр. Асеновград. От 2009 г. до 2013 г. работи в КСУ „Олга Скобелева“ – Пловдив като специален педагог. Ресурсен учител работи от 2013 г. до 2016 г. в Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Пловдив. Работила е като логопед от 2016 г. до 2017 г.. От 2017 г. до настоящия момент работи като зам. – директор, сектор „Ресурсно подпомагане и прилагане на терапевтични програми при деца и ученици със специални образователни потребности“ в Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Пловдив.

Образованието, професионалният опит и кариера на Маргарита Енчева са посветени изцяло на специалната педагогика и логопедията.

3. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационното изследване е актуална, тъй като в специалната литература проблемът за приобщаването и подкрепата на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователния процес е сравнително малко изследван. Изследваната проблематика е фокусирана върху достъпа до образователната среда в училището и детската градина, обучението, участието и личностното развитие на деца и ученици с интелектуални затруднения в съответствие с индивидуалните им потребности и възможности.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава много добре базисната проблематика относно обучението и подкрепата на децата и учениците с интелектуални затруднения в образователните институции.

В този аспект са анализирани 121 литературни източници, от които 40 на кирилица и 30 на латинеца и 51 нормативни документи. Те са коректно използвани при теоретичния анализ, като са очертани и различията в гледните точки на авторите.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследването предполага обективното постигане на предвидената цел, решаването на задачите в теоретичен и практичен план както и потвърждаването или отхвърлянето на хипотезите произлизащи от оформения дизайн на изследването. За целите на изследването са създадени четири въпросници. Първи въпросник изследва нагласите, готовността, практиките и тревогите на учителите, обучаващи децата и учениците с интелектуални затруднения и ресурсните учители относно адаптиране на методите на преподаване и подкрепа за личностно развитие по отношение на качествено обучение. Втория въпросник е многомерен и е фокусиран върху достъпа и използването на информационни и комуникационни технологии в преподаването и ученето, както и при използването им при оказване на индивидуализирана подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с интелектуални затруднения. Третия въпросник е авторски и е фокусира върху достъпа до обучение и подкрепа от разстояние в електронна среда чрез използване на средствата за информационните и комуникационните технологии на ученици с интелектуални затруднения. Целта на четвъртия въпросник е да изследва мнението на родителите на деца и ученици с интелектуални затруднения относно предоставянето на равен достъп до качествено образование на децата им в образователната среда на училището и детската градина.

За обработка на получените резултати от изследването докторантката използва статистически методи - IBM SPSS 19, и STATISTICA 13 и EXCEL 2016. За класификация на данните и получаването на обобщени характеристики е използвана дескриптивна статистика, при която са включени техники за изследване на честотното разпределение, мерки на централната тенденция и мерки на разсейване. За проверка на конструктивната валидност на скалите е използван изследователски факторен анализ, а като мярка за вътрешна съгласуваност е използван коефициента алфа на Кронбах. За установяване на различия и съпоставяне на стойности е използвана съпоставителна статистика, при която са включени T-test и дисперсионен анализ. За изследване на зависимости и връзки между променливите е използван корелационен и дисперсионен анализ.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е разработен в обем на 225 страници основен текст с девет приложения. Изследването е структурирано в две части - теоретична и емпирична. В теоретичната част изследователският проблем се интерпретира многоаспектно през погледа на теории за интелекта, интелект, интелигентност и интелектуални способности,

интелектуални затруднения, историческото развитие в обучението на деца и ученици с интелектуални затруднения. Във втора глава са представени политиките за приобщаващото образование в международен и национален аспект както и нормативната уредба свързана с приобщаването и подкрепата на деца и ученици с интелектуални затруднения в образователните институции.

В трета глава е представен дизайн на емпиричното изследване. Емпиричната част е изпълнена прецизно със съответната статистическа обработка на резултатите в глава четвърта. Анализираният резултат от теоретико-емпиричното изследване са визуализирани с 41 таблици и 82 фигури.

Дисертационния труд завършва със формулирани обективни и достоверни изводи, които имат значение в практико-приложен и теоретичен аспект.

Научните приноси на дисертационното изследване могат да се сведат до следното:

- уточнен и прецизиран е категориалният апарат в полето на педагогиката на лица с интелектуални затруднения
- изведени са актуалните тенденции в приобщаването и подкрепата на децата и ученици с интелектуални затруднения в образователните институции
- установено и оценено е равнището на приобщаващите нагласи и практики в образователното пространство спрямо децата и учениците с интелектуални затруднения
- конструиран и приложен е диагностичен инструмент, който изследва различни аспекти от педагогическата практика, свързана с приобщаването и подкрепата на децата и учениците с интелектуални затруднения, който може да се използва като модел.
- проведено е проучване сред ресурсни учители за степента на включване на децата и учениците с интелектуални затруднения в провеждащото се обучение от разстояние в електронна среда чрез използване на средствата за информационните и комуникационните технологии в условията на пандемия
- анализираният данни от научното изследване допринасят за проследяване на процеса на приобщаване на децата и учениците с интелектуални затруднения в училищата и детските градини

7. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите по темата на дисертационния труд са пет и отговарят на изискванията на ПУ“ Паисий Хилендарски“. Приемам, че текстът, получените резултати и очертаните приноси в дисертационния труд на докторантката Маргарита Енчева са изцяло нейно лично дело.

8. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Той отговаря на изискванията и представя последователността и реализацията на изследователските цели и задачи.

9. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторантката да публикува в студия получените резултати от научното изследване относно подкрепа на децата и учениците с интелектуални затруднения в приобщаваща среда на образователната институция.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката **Маргарита Андонова Енчева** притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на **Маргарита Андонова Енчева** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика.

17. 05. 2023 г.

Изготвил становището:

проф.дпн Жана Атанасова Янкова